

Journal of Analytic Divinity
International Refereed Journal
Cilt/Vol: 3, Sayı/Issue: 2, 2019, ss/pp.196-203.
Geliş tarihi: Ekim 2019
Kabul tarihi: Kasım 2019

ISSN: 2602-3792

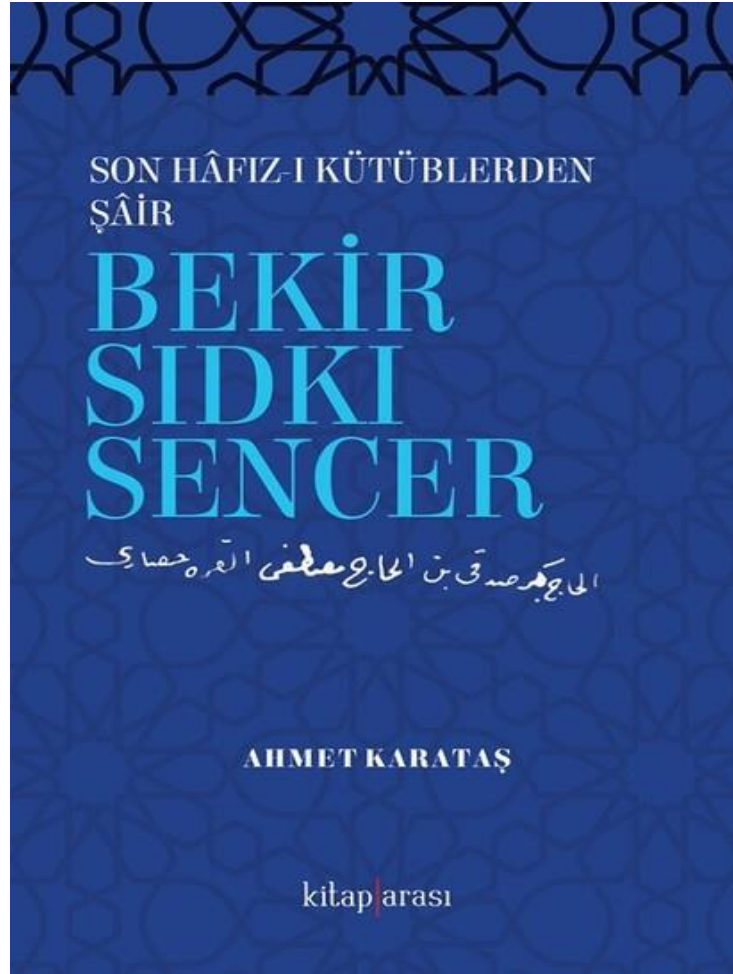
ANKARA-TURKEY.
This article was checked by iThenticate.

Analytic Divinity Center
www.andcenter.org

**AHMET KARATAŞ, SON HÂFİZ-I KÜTÜBLERDEN ŞÂİR BEKİR
SIDKI SENCER, KONYA: KİTAP ARASI YAYINLARI, 1. BASKI, 2018,
320 SAYFA**

Hüseyin ŞIRA*

* Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Osmanlı Türkçesi ve İslami Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, e-posta: tosyevi@mynet.com, orcid: 0000-0002-7690-2217

“Ârif ol, ma‘rûf olma”

Bekir Sıdkı SENCER

İslam telif geleneğinde tabakât, tezkire ve tercüme-i hâl türü kitaplarla âlim, şâir, devlet adamı ve sanatkarların hayat hikayeleri ve eserleri kayıt altına alınmış ve günümüze kadar gelebilmiştir.¹ Daha çok modern zamanların nesirdeki türlerinden biri olarak addedilen biyografi ise tanınmış kişilerin hayat hikayelerinden bahseden bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. (İsen, 2010: 3)

Biyografi yazımında ma‘rûf bir şahsiyetin hayatını kaleme almanın kolaylıkları ve güçlükleri olmakla beraber büyük ölçüde önü sonu belli olan bir çalışma olacaktır. Ancak az bilinen veya taşrada meşhur olduğu halde memleket sathında aynı talihi yakalayamamış olanlara dair bir çalışma yapılmak istendiğinde ise meşakkatli bir sürecin yaşanması muhakkaktır.

Burada ele alacağımız kitap yaşadığı dönem itibariyle “Son Osmanlılar”² nitelemesine lâyık bir isim olan Afyonkarahisarlı Bekir Sıdkı (Sencer) Efendi’nin hayatı, şahsiyeti ve eserlerini konu almaktadır.³

Ahmet Karataş tarafından hazırlanan çalışma giriş, dört bölüm, sonuç, ekler, kaynaklar ve indeksten oluşmaktadır. Giriş bölümünde Bekir Sıdkı Efendi’nin 21 yıl memur ve başmemur(müdür) olarak görev yaptığı Gedik Ahmed Paşa Kütüphanesine dair mücmel olmakla birlikte arşiv vesikalarından da istifade edilerek ve kütüphanedeki yazma eserlere dayanılarak bir inceleme yapılmıştır.⁴ (13-27) Ayrıca

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Durmuş, İsmail vd., (2010). “Tabakât”, *DİA*, İstanbul, C. 39, s. 288-301; İsen, Mustafa, (2010). *Tezkireden Biyografiye*, İstanbul: Kapı Yayınları; Öz, Yusuf ve Uzun, Mustafa, (2012). “Tezkire”, *DİA*, İstanbul, C. 41, s. 68-73. Ayrıca Tarih ve Biyografi bilim dalları arasındaki ilişkiye dair bk. Adıvar, A. Adnan, (1952). “Tarih ve Biyografya”, *Tarih Dergisi*, İstanbul, C. 2, S. 3-4, s. 1-6.

² İktisat tarihçisi olmasının yanı sıra Osmanlı döneminde yetişip Cumhuriyet devrini görüp yaşamış âlim, şair, edip, sahaf ve devlet adamlarına dair biyografik çalışmaları ile tanınmış Ahmed Güner Sayar’ın kullandığı bu ifade ile 1900 doğumluları kastedilmektedir. Sayar, Ahmed Güner, (2000). *Osmanlı’dan Cumhuriyete Portre Denemeleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s. 7. Sayar’ın biyografik çalışmalarına dair bazı örnekler için bk. (2004). *A. Süheyl Ünver Hayat-Şahsiyeti ve Eserleri 1898-1986*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, (2007). *Hasan Âli Yücel’in Tasavvufi Dünyası ve Mevlevîliği*, İstanbul: Ötüken Neşriyat. (2007). *Sabri F. Ülgener-Bir İktisatçının Entelektüel Portresi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

³ Karataş, Ahmet, (2018). *Son Hâfız-ı Kütüblerden Şâir Bekir Sıdkı Sencer*, Konya: Kitap Arası Yayınları. Bundan sonra kitaptan yapılan iktibasların sayfa numaraları parantez içinde verilecektir.

⁴ Fatih Sultan Mehmed’in vezir-i a‘zamlarından Gedik Ahmed Paşa tarafından Afyonkarahisar’da yaptırılan ve İmaret Külliyesi olarak da bilinen Gedik Ahmed Paşa Külliyesi, Mayıs 1475 tarihli vakfiyesine göre cami, imâret ve talimhaneden ibaretken yapının tarihi ve vakfiyesi üzerine çalışan araştırmacılara göre daha sonra gördüğü tamiratlar neticesinde buraya XVI. asrın son çeyreğinde bir medresenin ilave edildiği anlaşılmaktadır. Kütüphane önceleri medresenin bir odasının kitaplığa dönüştürülmesinden ibaretken zamanla yapılan kitap bağışlarıyla büyüyüp zenginleşmiş ve hâfız-ı kütübü olan bir kütüphane halini almıştır. (13) İnişli çıkışlı süreçlerden geçtikten 1957’de “topla

kütüphanenin hâfız-ı kütüb,⁵ müdür ve yetkililerinden tespit edilebilenler ile kütüphaneye bağış yapan şahıs ve vakıf isimlerinin listesi de verilmiştir. (26-27) Girişte değinilen bir başka husus da kütüphanenin fiziki durumuna dair özellikle Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen tasarruflar ve bunların mahalli basındaki yansımalarıdır. Burada verilen bilgiler, Afyonkarahisar'ın siyasi ve kültürel tarihine ışık tutması bakımından önemlidir. (21-23)

On iki alt başlıktan oluşan çalışmanın birinci bölümünde Bekir Sıdkı Efendi'nin hayatı, ailesi ve eserleri hakkında bilgi verildikten sonra dergilerde yaptığı tefrikaların künyeleri verilmiştir. Daha sonra sırasıyla icâzetnâmesi,⁶ tasavvufla irtibatı, şairliği, müstensihliği ve istinsah ettiği eserler ile kütüphaneciliği ve Gedik Ahmed Paşa Kütüphanesi'ne bağışladığı eserler üzerinde durulmuştur. Bu bölümün şüphesiz en dikkat çekici başlığı ise Bekir Sıdkı Efendi'nin Büyük Doğu Cemiyeti ile olan irtibatı ve Afyonkarahisar şube başkanlığına seçildiği süreçteki yaşananların anlatıldığı kısımdır. Son alt başlıkta ise Bekir Sıdkı Efendi'nin hayatına dair takibi kolay bir kronoloji verilmiştir. (30-133)

Bu bölümün ilk alt başlığında mufassal bir şekilde hayatı anlatılan Bekir Sıdkı Efendi 1 Temmuz 1884'de Afyonkarahisar'ın Bedrik Mahallesi'nde doğmuştur. Babası berber esnafından Mustafa Efendi, annesi Şerife Hanımdır. Ailesi soyadı kanunundan önce Bekiroğulları diye kaydolmakla birlikte "Berberzâdeler" olarak anılmıştır. Sıdkı ismini önceleri mahlas olarak kullanırken memuriyetle birlikte Bekir Sıdkı olarak tanınmıştır. 7 yaşındayken Kur'an'ı hatmeden Bekir Sıdkı Efendi, Afyon Câmî-i Kebîr Mahalle Mektebi'ne kaydolmuş, burada Emîn Hocaefendi'den ders görmüş 12-13 yaşlarında nesih ve sülûs yazılarını öğrenmiştir. Aynı sene İdâdî Mektebine yazılan Bekir Sıdkı Efendi 1898'de dördüncü sınıftayken iradesi dışında buradan alınıp medreseye nakledilmiştir. Aynı yılın ramazan ayında hocaları Keskinzâde Ali Rifat ve Keskinzâde Hacı Ahmed Efendilerle İstanbul'a giden Bekir Sıdkı Efendi bir akrabasının da tavsiyesi ile Arapça ve şerî ilimleri iyi bir şekilde tahsil edebilmek amacıyla hâfız olmaya karar vermiş ve iki senede hıfzını tamamlamıştır. 24 yaşında Cemile Hanım'la evlenmiş, 1909'da askerlik vazifesini yapmak üzere Edirne'ye gitmiş bir sene sonra dönmüştür. Hayat şartları sebebiyle ara verdiği medrese öğrenimini 30 yaşında

---

tüfekte yıkılamayacak binanın otel ve iş hanı yaptırılmak üzere yıktırılması" üzerine birkaç farklı binaya taşınan kütüphane 1971'de bugün de halen hizmet verdiği İzmirli Caddesi'ndeki üç katlı binaya taşınmıştır. (21)

⁵ "Emîn-i kütüb, hâzin ve hâzin-i kütüb" olarak da anılan hâfız-ı kütüblere dair ayrıntılı bilgi için bk. Erünsal, İsmail E., (1991). *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 153-182.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. Akpınar, Cemil ve Sarı, Mehmed Ali, (2000). "İcâzet", *DİA*, İstanbul, C. 30, s. 393-401.

1914'de tamamlamış ve Keskinzâde Ali Rifat Efendi'den icâzet almıştır. Cihan Harbi'yle birlikte tekrar askere alınmış, 4 sene 4 ay sonra Afyon'a dönmüştür. Yaklaşık on yıl boyunca farklı camilerde imâmet ve hitâbet vazifeleri almış, Dârü'l-hilâfe Medresesi müdürlüğüne önce vekâleten (1922) sonra da asaleten (1923) atanmıştır. Medreselerin lağvedilmesiyle açılan İmam Hatip Mektebi'nde vazife almış 1925 senesinde Arap Mescidi'ne imam olmuştur. 1926'da İmam Hatip Mektebi kapatılınca o sıralar münhal bulunan Vilâyet Tahrirât Kalemi'ne kâtip olarak tayin edilmiştir. 1928'de Gedik Ahmed Paşa Kütüphanesi'nde boş bulunan memurluk kadrosuna geçmiş ve emekli olduğu 1949 senesine kadar bu görevi yürütmüştür.⁷ 1938'de Afyon Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi'ne seçilmiş ve Halkevi yayını olan *Taşpınar* dergisinde yazılar tefrika etmiştir. 1944'ten itibaren Gedik Ahmed Paşa Camii'nde yürüttüğü başımamlık ve hatiplik vazifesini, istifa ettiği 1 Haziran 1961'e kadar sürdürmüştür. Bu süre boyunca kendisine müracaat edenlere dini bilgiler, Osmanlıca ve Arapça dersler vermiş, vefatına sebep hastalığı nüksedene kadar da bu hizmetleri aksatmadan yapmıştır. 13 Nisan 1963'de Ankara'da vefat emiş, ertesi gün Gedik Ahmed Paşa Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Asrî Mezarlığa defnedilmiştir. Arkadaşı Amasyalı Ahmed Emri Yetkin (v.1974) bir tarih manzûmesi yazmış ve "şu makberde yatan merd-i sühendân" mısraı ile Bekir Sıdkı Efendi'nin vefatına tarih düşürmüştür. (30-40)

İkinci alt başlıkta ailesi hakkında bilgi verilmiştir. Afyonkarahisar'ın Bedrik Mahallesi 62 nolu evde ikâmet eden Bekir Sıdkı Efendi'nin Cemile Hanım'la yaptığı 38 sene süren bu evliliğinden Mustafa Suphi (v. 1984) isminde bir oğlu dünyaya gelmiştir. 1943'te Ülfet Hanımla yaptığı evlilik de 13 sene sürmüştür. Vefatına kadar süren son evliliğini Naciye Hanım'la yapmıştır. Çalışmada Cemile ve Ülfet Hanım'ın aile kabristanlığında yer almasına rağmen Naciye Hanım'ın yer almadığı bilgisi verilmektedir. (42) Bekir Sıdkı Efendi'nin torunu kimya yüksek mühendisi Sıdkı Bekir Bey'in 1982 yılında Ermeni terör örgütü ASALA'nın Esenboğa Havalimanı'nda gerçekleştirdiği kanlı saldırıya talihsiz bir şekilde adının bulaşmasıyla ilgili bilgilerin yer aldığı kısım da çalışmanın en dikkat çekici yerlerinden birisidir.⁸ (44)

Üçüncü alt başlıkta Bekir Sıdkı Sencer'in eserleri üzerinde durulmuştur. Gazel, murabba, müseddes, tahmis, taştir, kıt'a, beyit, koşma, iki kısa manzume olmak üzere 63 şiiri ve mensur tercüme-i

⁷ Hangi tarihte başmemur olduğuna dair bir kayıt yoktur. Kuvvetle muhtemel o tarihlerde bu iki vazife arasında büyük fark olmamakla birlikte Bekir Sıdkı Efendi'nin buradaki vazifesinin başmemurluk olduğu son zamanlarında yanında Hasan isminde bir memurun onunla birlikte çalışmış olmasından anlaşılmaktadır. (25)

⁸ Olaya dair gazete haberlerinin yer aldığı kupürlerinin yanı sıra Sıdkı Bekir Bey'in yaşananları detaylıca anlattığı internete yer alan bir belgesel videosunun linki de bulunmaktadır. (44)

hâlinin yer aldığı *Eş'âr*⁹ ve 38 sayfalık *Tevârih-i Vefeyât- Vekâyi'-i Sâire*¹⁰ isimli Millî Kütüphane'de kayıtlı iki defteri bulunmaktadır. Ayrıca *Taşpınar* mecmuası ve *Görkpınar* dergisindeki yazıları ile seçme şiir defteri de bulunmaktadır. (46-64) Dördüncü alt başlıkta icâzetnâmesi¹¹ ve icâzet silsilesi yer almaktadır. (64-67)

Beşinci ve altıncı alt başlıklarda tasavvufla irtibatı¹² ve dinî müktesebâtı konularında verilen malumat önemlidir. Mesela, İmâret Camii'nde vaaz veren Cemal Eğrelti Hoca'nın *Binbir Hadis* isimli eserinin önsözünde hadîs-i şeriflerin bab başlıklarına göre tasnif edilmesi ve tercümesinde Bekir Sıdkı Efendi'den aldığı yardımdan şükran ifadeleriyle bahsetmesi Bekir Sıdkı Efendi'nin Arapça ve dinî ilimlere dair vukufiyetini göstermektedir. (72)

Yedinci¹³ alt başlıkta yaşadığı çevrede “divan edebiyatının son şairi” olarak nitelenmesi, Osmanlı eğitim sistemiyle yetişmiş her ferd gibi Bekir Sıdkı Efendi'nin de arûz, şiir ve belâgata dair temel bilgileri çocuk yaşta öğrenmesine bağlanmıştır. Bu tahsille merak ve istidâdın birleşmesi neticesinde eski usulle şiirler kaleme alan Bekir Sıdkı Efendinin dinî müktesebatını mısralara kolaylıkla aktardığına; na'et, mi'ârâciye, ramazâniyye, muharremiyye gibi türlerde manzumeler yazdığına vurgu yapılmıştır. Ayrıca âyet ve hadisleri iktibas ve telmih yoluyla rahatlıkla kullandığı; bununla birlikte bir gazel ve bir taştir haricinde tasavvufî muhtevaya yer vermediği belirtilmiştir. (73-76)

Sekizinci alt başlıkta Osmanlı dönemi hâfız-ı kütüblük kurumu hakkında bilgi verildikten sonra Bekir Sıdkı Efendi'nin vazifesine gösterdiği itina üzerinde durulmuştur. Yine bu kısımda dindar, güvenilir, istikâmet sahibi olmasının yanı sıra yazı sanatındaki mahareti, kitap temini maksadıyla yolculuklar yapması, özellikle de İstanbul kütüphanelerine gidip rastladığı bazı nadir eserleri istinsâh ederek Afyon'a getirmesi, Gedik Ahmed Paşa Kütüphanesi'ndeki eksik nüshaları İstanbul kütüphanelerinde bulunan tam nüshalarla kritik ederek

⁹ Millî Kütüphane, Fahri Bilge Koleksiyonu, Nr. 565 (06 Mil Yz FB 565)

¹⁰ Afyonkarahisar Gedik Ahmed Paşa Kütüphanesi, Nr. 13924.

¹¹ Afyonkarahisar Gedik Ahmed Paşa Kütüphanesi, Nr. 13925/4.

¹² Tasavvufla irtibatı noktasında Nakşibendiliğin Hâliyye koluna mensup bir sūfi olmakla birlikte Mevlevîliğe de ilgi duymuş, mevlevîhânelerin kapatılması ve tekrar açılması ile ilgili tarihler düşürmüş, Afyonkarahisar'da Mevlevîlik tarihi üzerine araştırma yapan Hamdi Özkara'ya verdiği detaylı bilgilerle yardımcı olmuştur. (67-71) Yeri gelmişken Bekir Sıdkı Efendi'nin şeyhlerinden biri olan Şirânî Hacı Mustafa'nın oğlu Hacı Fâik Efendi ile ilgili 266. dipnotta sehven yazıldığı anlaşılan “Erzurum'un İskilip ilçesi” ifadesinin “Çorum'un İskilip ilçesi” olarak düzeltilmesi gerekmektedir. (181)

¹³ İçindekilerde “Şairliği ve Şiirlerinin Husûsiyetleri” 7. alt başlık olarak geçmesine rağmen 6. olarak yazılmış ve bölüm sonuna kadar böyle devam etmiştir. Bir baskı hatası olması ihtimali dolayısıyla bundan sonraki kısımda içindekiler esas alınarak devam edilmiştir.

tamamlaması, kitaba ve kitap severlere hürmeti, araştırmacılara kitap temini ve bilgi paylaşımındaki cömertliği ile Bekir Sıdkı Efendi'nin bir hâfız-ı kütübde olması gereken bütün hususiyetleri taşıdığına değinilmiştir. (77-83)

Dokuzuncu alt başlıkta hattat olmamakla birlikte mütevazı ve fedakâr bir müstensih olduğu örnekler üzerinden anlatılmıştır. (83-88) Onuncu alt başlıkta Bekir Sıdkı Efendi'nin vefatından sonra 46'sı yazma, mükerrerler hariç 212'si matbu olan kitaplarının Afyon Gedik Paşa Kütüphanesi'ne bağışlanması, bunların bir koleksiyon şeklinde muhafaza edilememesi hakkında bilgi verilmiştir. Bu kitaplar önce yazmalar, eski harfli basmalar ve yeni harfli basmalar diye üç kısma ayrılmış, sonra da her bir kitap bu tasnife göre kütüphanedeki diğer kitapların arasına konulmuştur. Bu alt başlığın sonunda kitapların listesi sıra numarası, kütüphane numarası, eser adı ve müellif isimlerinin yer aldığı bir tablo olarak verilmiştir. (88-104)

On birinci alt başlıkta Büyük Doğu Cemiyeti'nin Afyonkarahisar macerası ve Bekir Sıdkı Efendi'nin şube başkanı seçilmesini anlatılmaktadır. Kitapta hatırı sayılır bir yer tutan bu kısım, Afyonkarahisar'da birbiriyle sürekli kavga eden ve mahkemelik olan CHP çizgisinde yayın yapan *Kocatepe* gazetesi ile Demokrat Parti'ye yakınlığı ile bilinen *Sadakat* gazetesinin dikkat çekici bir şekilde Necip Fâzıl ve Büyük Doğu Cemiyeti konusundaki mutabakatını göstermesi bakımından dikkate şâyandır. Cemiyetin nihai hedefinin bir siyasi parti olarak devam etmek olması hasebiyle daha önce Millet Partisi'ne üye olan Bekir Sıdkı Efendi'nin önce partiden ihracı üzerinde durulmuş daha sonra Afyonkarahisar'da şube açma kararının ilanı üzerine verilen tepkiler detaylıca ele alınmıştır. Necip Fâzıl'ın Afyonkarahisar'a gelmesi, bir konuşma yapıp şubenin açılması ve başkan olarak Bekir Sıdkı Efendi'nin seçilmesinden daha çok şehirden ayrılırken yaşananların sadece mahalli yayınlarda değil ulusal basında da yankılar uyandırması üzerinde durulmuştur. (104-130)

Bu bölümün son alt başlığında Bekir Sıdkı Efendi'nin hayatının kronolojisi Hicrî/Rûmî, Milâdî takvim ve hadise başlıkları altında tablo halinde verilmiştir. (131-133)

Birinci bölüm yazılırken “taşrada yaşamış bir zâtla meşgul olmak onun yaşadığı şehrin tarihi, kültürü, örfü, insanı ve coğrafyasıyla meşgulliyeti gerektirir.” (11) diye konulan mikyasa gereği Afyonkarahisar'a dair mahalli ve ulusal bazda yapılan yayınların izi sürülmüştür. Buralarda kalem oynatan şair, yazar ve araştırmacılardan istifade ile hem Bekir Sıdkı Efendi'nin şahsi tarihi inşa edilmiş hem de onun şahsında dönemin siyasi ve kültürel hayatına bir nevi ayna tutulmuştur. Misal verilecek olursa Anadolu'nun farklı yerlerinde yârenlik, sıra gecesi, barana gibi adlarla anılan fakat Afyonkarahisar'da “gezek” olarak bilinen

toplantılarla ilgili bilgi verilmesi mahalli kültüre dair dikkat çekici bir ayrıntıdır.

Kitabın ikinci bölümü Bekir Sıdkı Efendi'nin şiirlerinin ve kendi yazdığı tercüme-i hâlinin bugünkü harflere aktarılmasından oluşturmaktadır. 211. dipnotta metnin yazımında uygulanan yöntemi açıklanmıştır. İktibas ve telmih yoluyla kullanılan ayetlerin mealleri verilmiş, hadislerin ise tahriri yapılmıştır. Nazîre olarak yazılan şiirlerin orijinaleri belirtilmiştir. Ayrıca şiirlerine tahmis ya da taştir yazılan şairler ile vefatına tarih düşülen kişiler ve inşası yapılan cami, medrese, matbaa, bedesten gibi yapılara yazılan tarih manzumelerinde zikredilen yerler hakkında da bilgi verilmiştir. (136-188) Mesela, XX. asrın önde gelen heccavlarından olan münzevi ve derbeder bir hayat yaşamış Adanalı Ziyâ Bey'in vefatına yazılan tarih manzumesi şöyledir:

“Pîr-i bezm-i şâ' irân mîr Ziyâ üstâda hayf
Âkıbet kıydı ecel bî-rahm ü bî-insâfdır

Hazretin şânına lâyıkdır denilse ba' demâ
San' at-ı şî' r u edebde hâtem-i eslâfdır

Fıtraten memdûh-haslet meşreben ' âlî-cenâb
Rûhu yüksek kalbi sâfi sînesi şeffâfdır

Bir dehâdır kim anın ta' rifi güç tavsîfi zor
Bir zekâdır kim hele idrâki, dâhî lafdır

Baş değildi gördüğün bir mehbıt-ı ilhâm idi
Cebhe-i pâki hele manzûr-ı zü'l-eltâfdır

Rûhunu şâd etmeden geçme Ziyâ'nın yolcu dur
Rûhu şâd etmek demek bir Fâtiha ithâfdır

Böyle bir târîh-i cevher-dâr binde bir düşer
Makberi üstâdın el-hak sîne-i ahlâfdır” (175-176)

Üçüncü bölümde Bekir Sıdkı Efendi'nin bir diğer eseri olan *Tevârih-i Vefeyât- Vekâyi'-i Sâire* günümüz harflerine aktarılmıştır. Bu bölümde dipnotlar, vefat tarihi düşülen mahalli ölçekte ve memleket sathında meşhur zevât ile diğer önemli olayların tarihin tozlu raflarından indirilip gün yüzüne çıkartıldığı sahnelerle doludur. Bu kısımlar kitabı okuyan akademisyen ve öğrenciler için adeta birer hazine mesabesinde. Çünkü üzerinde çalışılacak şahıs, eser ve olaylara dair ciddi bir malzeme bulunmaktadır. (190-254)

Dördüncü bölümde Bekir Sıdkı Efendi'nin fasıllarla devam eden medrese hayatının sonunda aldığı icâzetnâmenin Arapça aslı ve Türkçe tercümesi bir arada verilmiştir. Yine burada geçen ayet, hadis ve kelâm-ı kibârların kaynakları dipnotlarda verilmiştir. (256-264)

Sonuç bölümünde Afyon'da İmâret Camii diye bilinen Gedik Ahmed Paşa Camii'nde imamlık ve hatiplik yapmış, yine geçmişi itibariyle bu camie ait olan kütüphanede memurluk ve başmemurluk vazifesini yürütmüş olan Bekir Sıdkı Efendi'nin yaşadığı şehrin son yüzyılına, Osmanlı'dan Cumhuriyete uzanan süreçte tanık oluşuna vurgu yapılmıştır. (265-266) Eklerde Bekir Sıdkı Efendi'ye, görev yaptığı camilere, kütüphaneye ve Afyon'daki bazı eski yapılara ait birkaç fotoğraf ile eserlerinden görseller yer almaktadır. (267-285) Çalışmanın sonunda geniş bir bibliyografya (287-307) ile indeks (309-320) de bulunmaktadır.

Netice olarak titiz bir çalışmayla içinde bulunduğu muhiti, görev yaptığı kurumları ve yaşadığı şehri merkeze alarak Bekir Sıdkı Efendi'nin hayatı ve eserlerine adeta bir ayna tutulmuştur.

KAYNAKÇA

Adivar, A. Adnan, (1952). "Tarih ve Biyografya", *Tarih Dergisi*, İstanbul, C. 2, S. 3-4, s. 1-6.

Akpınar, Cemil ve Sarı, Mehmed Ali, (2000). "İcâzet", *DİA*, İstanbul, C. 30, s. 393-401.

Durmuş, İsmail vd., (2010). "Tabakât", *DİA*, İstanbul, C. 39, s. 288-301

Erünsal, İsmail E., (1991). *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

İsen, Mustafa, (2010). *Tezkireden Biyografiye*, İstanbul: Kapı Yayınları.

Öz, Yusuf ve Uzun, Mustafa, (2012). "Tezkire", *DİA*, İstanbul, C. 41, s. 68-73

Sayar, Ahmed Güner, (2000). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Portre Denemeleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

